

Fritidsrenovasjon i Salten

Oppdatert versjon 25.03.2025

1	Bakgrunn og innledning	6
1.1	Bakgrunn for fritidsrenovasjon i Salten.....	6
1.2	Politisk behandling	6
1.2.1	Generelt	6
1.2.2	Dialogmøter og innspill fra eierkommuner	6
2	Lowverk	7
2.1	Forurensningslovens og avfallsforskriftens bestemmelser om renovasjon	7
2.2	Felles renovasjonsforskrift	7
2.3	Bestemmelser om fritak og unntak.....	8
2.3.1	Unntak for områder utenfor tettbygde strøk (a).....	8
2.3.2	Unntak etter søknad for bestemte eiendommer (b).....	8
2.4	Gebyrplikt.....	9
3	Fritak, gebyr og kommunenes juridiske handlingsrom	10
3.1	Prinsipper, begrepsavklaringer og behandling av fritakssøknader	10
3.1.1	Overordnede prinsipper.....	10
3.1.2	Vurderte fritaks- og differensieringsmuligheter.....	10
	Hva sier lowverket om mulighet for differensierte avfallsgebyr	10
	Følgende fritak og differensieringsforslag er vurdert nedenfor:.....	11
	Likt gebyr uavhengig av bruk og avfallsmengde	11
	Differensiering av gebyr basert på egenskaper ved eiendommen	11
	Differensiering av gebyr basert på bosted	11
	Redusert gebyr for eiendommer med fast bopel mellom fritidseiendom og bringepunkt	12
	Rabattordning for eiere av flere fritidseiendommer.....	12
	Oppsummering av vurdering av innspill om utvidet differensiering.....	12
3.1.2	Vurdering av fritaksgrunnlag.....	13
3.1.3	Saksgang for fritakssøknader	13
3.1.4	Forhold som ikke gir grunnlag for fritak.....	13
3.3	Endelig anbefaling om fritak og differensiering	14
3.4	Differensiering av gebyr – vurderte modeller	14
a)	Likt gebyr uavhengig av bruk og mengde	14
b)	Differensiering basert på eiendommens egenskaper	14
c)	Differensiering basert på bosted	14
d)	Differensiering gjennom Pay As You Throw (PAYT)	14
3.5	Effekt på ordinært gebyr	14

4 Plan for fritidsrenovasjon i Salten	14
4.1 Målet med prosjektet	14
4.1.1 Prosjektets mandat	15
4.1.2 Nytteeffekter	15
4.2 Dagens ordning for fritidsrenovasjon i Salten.....	15
4.3 Ny løsning for fritidsrenovasjon i Salten	16
4.3.1 Tekniske løsninger for Fritidsrenovasjon i Salten	17
4.3.1.1. Kildesortering.....	17
4.3.1.2 Oppsamlingsenhetene	17
4.3.1.3.Tilgangsstyring.....	17
4.3.1.4 Nivåmåling	18
4.3.1.5 Tilsyn/overvåkning	18
4.3.1.6. Plassering av returpunkter	18
4.3.1.7 Vurdering av øysamfunn og plassering av renovasjonspunkter	20
4.4 Drift og vedlikehold	20
4.5 Kommunikasjon.....	20
5. Iris Saltens forarbeider og kartlegginger	21
5.2 Kartlegging av fritidsbebyggelsen i Salten	21
5.3 Type fritidsbebyggelse	21
5.4 Vurdering av suksesskriterier ved innføring av en fritidsrenovasjonsløsning.....	22
6. Innvendinger	23
6.1. Ordningen er unødvendig. Vi tar med avfallet hjem.....	23
6.2 Det oppleves som en urimelig dobbeltbeskatning.	24
6.3 Løsningen kan bli misbrukt og bidra til forurensning	24

Sammendrag

Bakgrunn for utredningen

Kommunene i Salten oppfyller per i dag ikke kravene i forurensningsloven § 30 om renovasjonstilbud for fritidsboliger. Den nåværende frivillige ordningen med gulsekk er ikke i tråd med krav til kildesortering og selvkost. Våre eierkommuner har delegert det kommunale ansvaret for renovasjon til Iris Salten IKS gjennom selskapsavtalen og renovasjonsforskriften. Med bakgrunn i dette har Iris Salten IKS utredet og kommet med forslag til ny løsning for fritidsboliger i Salten. Premissene har vært å sikre lovetterlevelse, finne en rettferdig løsning og gi et likeverdig tilbud til alle eiere av fritidsboliger i Salten.

Utredningen bygger på juridiske vurderinger, plukkanalyser, kartlegginger, erfaringsutveksling med andre kommuner, og flere innspillsrunder med alle eierkommunene. Flere innspill er vurdert i rapportens kapittel 3.2 og 3.4. Det er også gjort en samlet vurdering av juridisk handlingsrom og økonomisk bærekraft.

Juridisk og økonomisk grunnlag

Renovasjonsplikt for fritidsboliger følger av forurensningsloven § 30 og er bekreftet i renovasjonsforskriften for Salten. Gebyrplikten gjelder alle bebygde eiendommer der det kan oppstå husholdningsavfall, uavhengig av faktisk bruk eller bosted. Differensiering av gebyrer må være saklig og basert på objektive kriterier.

Ved å etablere et eget selvkostområde for fritidsrenovasjon unngås krysssubsidiering fra ordinære husholdningsabonnenter. Overgang til ny ordning vil gi en estimert reduksjon i husholdningsgebyret på 50–70 kr per år per husstand.

Miljøgevinst og bærekraft

En plukkanalyse av gulsekkene viste at over 50 % av innholdet kunne vært kildesortert og gjenvunnet. Dette tilsvarer en potensiell CO₂-besparelse på 162 000 kg, tilsvarende produksjonen av 540 000 kg klær. En bedre renovasjonsløsning vil:

- Øke gjenvinningsgraden
- Redusere forøpling i naturen
- Redusere kostnader til forbrenning
- Bidra til sirkulær ressursutnyttelse

Ordningen støtter Iris-konsernets mål om sirkulær økonomi og bærekraftig samfunnsutvikling.

Anbefalt renovasjonsløsning

Iris Salten anbefaler en helhetlig renovasjonsløsning som kombinerer kildesortering, tilgjengelighet og fleksibilitet. Løsningen består av:

- Returpunkter med kildesortering, strategisk plassert i Salten basert på kartlegging av fritidsbebyggelsen
- Elektronisk tilgangsstyring på oppsamlingsenhetene (via brikke eller mobil)

- Mulighet for levering av avfall til Iris' miljøtorg i hele regionen

Det anbefales å benytte over bakken-løsninger i første fase for å redusere inngrep i naturen og muliggjøre justeringer basert på faktisk bruk. Ordningen gjør det mulig å tilby et forutsigbart, rettferdig og miljømessig forsvarlig renovasjonstilbud, også for eiere som leier ut hytta eller bor langt unna.

Gebyrmodell: Pay As You Throw

Iris Salten anbefaler at gebyrmodellen baseres på prinsippet *Pay As You Throw (PAYT)*, som innebærer at brukerne i størst mulig grad betaler for faktisk bruk. Etter en helhetlig vurdering anbefales følgende modell:

- Grunngbyr på kr 1 200–1 400 per år (inkl. mva), som gir tilgang til ordningen og inkluderer seks restavfallsinnkast
- Utover dette betales inntil kr 40 per ekstra innkast
- Sortert avfall (som mat, plast, papir, glass og metall) kan leveres uten ekstra kostnad hos returpunktene

Modellen gir god balanse mellom rettferdighet, forutsigbarhet og økonomiske insentiver til kildesortering. Andre alternativer, som lavere grunngbyr og kun ett inkludert innkast, er også vurdert.

Behandling av fritakssøknader

Fritakssøknader behandles av Iris etter felles retningslinjer, med kommunen som høringspart. Klager behandles av interkommunalt klageorgan. Fritak kan bare gis etter søknad og ved dokumentert ubeboelig bygning eller der renovasjonstilbud mangler.

Redusert gebyr kan vurderes ved dokumentert midlertidig ubeboelighet. Det gis ikke fritak ved lav bruk, lang avstand til returpunkt eller dersom avfallet tas med hjem.

Videre prosess

Rapporten danner grunnlaget for politisk behandling i eierkommunene. Iris Salten anbefaler at kommunene vedtar:

- Den foreslåtte felles renovasjonsordningen
- Gebyrmodellen Pay As You Throw
- At Iris behandler fritakssøknader etter felles retningslinjer

Vedtak i kommunestyrene er nødvendig for å implementere løsningen i tråd med lovkrav og sikre bærekraftig renovasjon for fritidseiendommer i hele regionen.

1 Bakgrunn og innledning

1.1 Bakgrunn for fritidsrenovasjon i Salten

1. Januar 2015 trådte kapittel 15 i avfallsforskriften i kraft. Den har som formål å sikre at avfallsgebyr for lovpålagt håndtering av husholdningsavfall fastsettes i tråd med Forurensingsloven §34, 1. ledd, og hindre ulovlig kryss-subsidiering. Miljødirektoratet har utarbeidet en veileder som presiserer at det er en lovpålagt oppgave for kommunen å samle inn husholdningsavfall fra fritidsboliger, på lik linje med annet husholdningsavfall. Videre er det gitt detaljerte retningslinjer for hvordan dette skal håndteres, finansieres og praktiseres.

Ingen av kommunene i Salten oppfyller forurensningslovens krav om et renovasjonstilbud som legger til rette for kildesortering av husholdningsavfall for fritidsboliger. Iris Salten har delegert myndighet til å forvalte husholdningsrenovasjon på vegne av eierkommunene, og etablerte på bakgrunnen av dette et forprosjekt for å kartlegge muligheten for kommunene i Salten til å imøtekomme den lovpålagte oppgaven.

Denne rapporten beskriver bakgrunn og formålet med en fritidsrenovasjonsordning i Salten, dagens regelverk på området, forslag til ordning og hvilket handlingsrom kommunene har i saken.

1.2 Politisk behandling

1.2.1 Generelt

Et av Iris Saltens hovedformål er å oppfylle kommunens forpliktelser etter forurensningsloven. Endringer i renovasjonstjenestene skal behandles av representantskapet og fremlegges for eierkommunene. Denne prosedyren følges også i denne saken.

Gjeldende renovasjonsforskrift ble behandlet og vedtatt av kommunestyrene i de ni eierkommunene og hadde ikrafttredelse 19.06.2018. Siden den gang har både avfallsmengdene og kravene til kildesortering og avfallshåndtering utviklet seg, noe som gjør det nødvendig med en revidering av forskriften og tilhørende retningslinjer.

1.2.2. Dialogmøter og innspill fra eierkommuner

En viktig del av prosjektet er involvering av våre eierkommuner og abonnenter i vurderingen og etableringen av løsninger. Involveringen gjøres gjennom møter med kommunestyre, saksfremlegg i eiermøte og representantskapsmøter og styret i Iris Salten.

I 2024 har IRIS hatt tett dialog med kommunene for å få innspill til hvordan de mener at fritidsrenovasjon best kan gjennomføres. I innspillmøtene er tematikken fysisk plassering, tekniske fasiliteter, gebyrmodeller, kommunikasjon, og ambisjonsnivå. Det er essensielt at representanter fra kommunene bidrar med sin kompetanse om hvordan fasiliteter for fritidsrenovasjon bør løses. Det er et felles ønske fra alle parter om at løsningene gjøres så kostnadseffektivt, brukervennlig og hensiktsmessig som mulig.

2 Lovverk

2.1 Forurensningslovens og avfallsforskriftens bestemmelser om renovasjon

Hensikten med forurensningsloven er å unngå at det oppstår skadelig og sjenerende forurensning og forsøpling fra håndteringen av avfall. Alt avfall som oppstår i husholdninger, om det er fra helårsbolig eller fritidsbolig, er definert som husholdningsavfall. Forurensningslovens § 30, 1. ledd pålegger kommunene å sørge for innsamling av husholdningsavfall.

I Salten har eierkommunene delegert denne oppgaven til Iris Salten. Etter renovasjonsforskriften er det Iris Salten sin oppgave å tilrettelegge for innsamling av husholdningsavfall fra boliger og fritidsboliger. Ifølge selskapsavtalen er et av Iris Saltens hovedformål å oppfylle kommunens forpliktelser etter forurensningsloven.

Videre stiller avfallsforskriften kapittel 10 krav om at kommunene skal tilrettelegge for kildesortering av husholdningsavfall slik at det kan materialgjenvinnes eller behandles på en måte som er mest mulig miljøvennlig. Fra 1. januar 2023 er det et nasjonalt krav om at husholdninger skal kunne kildesortere matavfall, plastemballasje, glass- og metallemballasje, papir og papp separat fra restavfallet. Disse kravene gjelder også for renovasjon fra fritidsboliger, noe som innebærer at en fremtidig renovasjonsordning i Salten må tilrettelegge for dette.

Avfallsforskriftens § 10-5 påpeker at innsamlingen skal være tilrettelagt slik at husholdningene enkelt kan sortere avfallet ved kilden. Det betyr at løsningen for fritidsrenovasjon ikke bare må håndtere avfallsinnsamling, men også sørge for at avfallet blir sortert i henhold til gjeldende forskriftskrav. Dette innebærer at en modell med kun innsamling av restavfall ikke er i tråd med regelverket, og at løsninger for fritidsrenovasjon må inkludere kildesorteringsmuligheter på lik linje med ordinære husholdningsabonnement.

For å sikre at fritidsrenovasjonen oppfyller både forurensningslovens krav til innsamling og avfallsforskriftens krav til sortering, må kommunene i Salten sørge for at løsningen legger til rette for separat innsamling av de fraksjonene som er lovpålagt. Dette gir en mer bærekraftig avfallshåndtering, reduserer restavfallsmengdene og bidrar til at avfallsressurser kan utnyttes best mulig gjennom gjenvinning.

2.2 Felles renovasjonsforskrift

Etter forurensningsloven kan kommunene utarbeide egen forskrift som er nødvendig for å få til en hensiktsmessig og hygienisk oppbevaring, innsamling og transport av husholdningsavfall, jf. forurensningslovens § 30, 3. ledd. Formålet med renovasjonsforskriften er å legge til rette for en miljømessig forsvarlig håndtering av avfall, bidra til økt materialgjenvinning, redusere forsøpling og sikre at innbyggerne har tilgang til gode renovasjonsløsninger. I Salten er det utarbeidet en felles likelydende forskrift som er vedtatt av alle kommunene. Siste revisjon av forskriften tredde i kraft 19.06.2018. Det er politisk enighet mellom eierne at kommunene i Salten skal ha en lik renovasjonsforskrift, slik at renovasjonen i området utføres likt.

I henhold til forskriftens § 1-2 gjelder renovasjonsordningen for alle bebygde eiendommer der det kan oppstå husholdningsavfall, herunder fritidseiendommer. Alle fritidseiendommer i Salten er derfor omfattet av renovasjonsordningen, selv om de praktiske løsningene og fakturering av renovasjonsgebyr for tjenesten ikke er implementert ennå.

2.3 Bestemmelser om fritak og unntak

Forurensningslovens utgangspunkt er at renovasjonsordningen for husholdningsavfall skal gjelde for hele kommunen. Lovens § 30, 2. ledd åpner likevel for at det kan gis unntak fra hovedregelen. Det beskrives to alternative ordninger for fritak/unntak.

a) Gjennom renovasjonsforskriften kan det gis bestemmelse om at renovasjonsordningen bare skal gjelde i tettbygde strøk. Helårsboliger eller fritidseiendommer som ligger utenfor tettbygde strøk vil da ikke være omfattet av renovasjonsordningen.

b) Kommunen kan etter søknad frita bestemte eiendommer fra renovasjonsordningen. Denne bestemmelsen forutsetter at fritak vurderes etter objektive egenskaper knyttet til den enkelte eiendommen, f.eks. at den ligger langt fra kjørevei og/eller er ubeboelig.

De to mulighetene (a) og (b) er beskrevet nærmere i punkt 2.3.1 og 2.3.2.

2.3.1 Unntak for områder utenfor tettbygde strøk (a)

Renovasjonsforskriften for kommunene i Salten har i dag ingen avgrensning av renovasjonsordningen til tettbygde strøk, og gjelder derfor for alle eiendommer der det oppstår husholdningsavfall.

Det finnes ingen offisiell norsk definisjon av tettbygde strøk, men mange benytter definisjon av tettsted til Statistisk sentralbyrå. Der defineres tettsted som et sted der det bor minst 200 personer, og avstanden mellom husene normalt ikke overstiger 50 meter. Husklynger som naturlig hører med til tettstedet tas med inntil en avstand på 400 meter fra tettstedskjernen.

Det er ikke grunnlag i loven for å skille mellom helårsboliger og fritidsboliger på dette punktet. Dersom renovasjonsforskriften bare skulle gjelde for tettbygde strøk, etter SSBs definisjon, ville mange fritidseiendommer i Salten unntas fra ordningen, og mange helårsboliger ville også mistet den renovasjonsordningen de har i dag.

Dersom man skal innvilge fritak kun for fritidsboliger, må det etableres en særskilt definisjon av tettbygde strøk, der gårdsbruk og helårsboliger ikke omfattes av definisjonen. Iris Salten er ikke kjent med at noen kommuner har gjort dette, eller om det er mulig å foreta en slik avgrensning.

2.3.2 Unntak etter søknad for bestemte eiendommer (b)

For å sikre likebehandling i hele regionen må fritaksregler være basert på felles retningslinjer. Hovedregelen er at alle helårsboliger og fritidsboliger skal være tilknyttet en renovasjonsordning, men det er anledning til å søke om fritak etter objektive kriterier knyttet til eiendommens fysiske egenskaper.

Kommunene har et ansvar for å forvalte fritak på en måte som både oppfyller lovens krav og sikrer en rettferdig fordeling av renovasjonskostnadene. Forurensningsloven § 30 gir kommunene et visst handlingsrom til å frita eiendommer som det ikke er praktisk eller økonomisk forsvarlig å inkludere i renovasjonsordningen, men dette må gjøres etter strenge og objektive kriterier.

Det er avgjørende at fritakssøknader ikke innvilges på bakgrunn av subjektive eller individuelle hensyn, slik som lav bruk, eierens valg om å ta med avfallet hjem, eller lange avstander til renovasjonspunkt. Dette ville undergrave selvkostprinsippet i forurensningsloven § 34 og skape økonomisk ubalanse i renovasjonsordningen.

For å sikre at fritak kun gis i reelle tilfeller der det er saklig grunnlag, stilles det krav til dokumentasjon i søknadsprosessen, og vedtakene skal være etterprøvbare.

2.4 Gebyrplikt

Forurensningslovens § 34 fastsetter at kommunen skal vedta gebyrer til dekning av kostnader forbundet med innsamling og behandling av husholdningsavfall.

Miljødirektoratet har utgitt en egen veileder for hvordan renovasjonsgebyrer skal beregnes i henhold til selvkostprinsippet. Kommunens kostnader ved å levere den lovpålagte renovasjonstjenesten skal dekkes inn gjennom gebyr, men inntektene skal ikke overstige kommunens kostnader for å levere tjenestene.

I renovasjonsforskriftens § 2-3 heter det at *«abonnenten plikter å benytte renovasjonsselskapets tjenester for oppsamling, innsamling og levering av husholdningsavfall»*. Dette innebærer at alle eiere av fritidseiendom som omfattes av ordningen, er pliktige til å delta og betale gebyr.

Renovasjonsgebyret er knyttet til eiendom, ikke person. Hvorvidt eier/bruker av fritidseiendommen benytter seg av renovasjonstilbudet eller ikke, har i utgangspunktet ingen betydning for deres plikt til å betale for ordningen.

Ifølge Renovasjonsforskrift for kommunene i Salten § 4-2 er *“Alle eiere av boenhet, jf. Forskriften §2-3, omfattes av renovasjonsordningen og har gebyrplikt etter denne forskriften.”*

Videre sier den;

“Enhver boenhet hvor det ikke er fast helårlig bosetting utgjør minst ett fritidsabonnement. Gebyrplikten for fast plasserte mobile enheter tilligger eier av godkjent oppstillingsplass.

Renovasjonsforskriften for Salten er samsvarende med Miljødirektoratets veileder som fastsetter med tydelighet at eiere av fritidseiendommer skal betale renovasjonsgebyr. Om eier og/eller bruker av en fritidsbolig tar med avfallet hjem eller benytter seg av en annen løsning, så gir ikke dette grunnlag for fritak eller redusert gebyr.

Forurensningsloven §34 annet ledd fastsetter dog at *“Kommunen bør fastsette differensierte gebyrer, der dette vil kunne bidra til avfallsreduksjon og økt gjenvinning”*

Differensiering av gebyr er nærmere beskrevet i punkt 3.3. under kapitelet kommunens handlingsrom.

3 Fritak, gebyr og kommunenes juridiske handlingsrom

For at en fremtidig renovasjonsordning for fritidsboliger i Salten skal være juridisk holdbar, økonomisk bærekraftig og praktisk gjennomførbar, må den utformes innenfor kommunenes lovfestede handlingsrom. Dette kapittelet beskriver hvilke fritaksmuligheter som kan innvilges, hvordan gebyrer kan differensieres, og hvilke beslutningsmuligheter kommunene har innenfor rammene av forurensningsloven og renovasjonsforskriften.

Det er gjort vurderinger av ulike gebyrmodeller og fritaksordninger, både gjennom innspill fra møter med eierkommunene og basert på nasjonale anbefalinger og gjeldende lovverk. Målet er å sikre en løsning som oppleves rettferdig og transparent, og som samtidig følger selvkostregelverket og gir insentiver til kildesortering og avfallsreduksjon.

3.1 Prinsipper, begrepsavklaringer og behandling av fritakssøknader

3.1.1 Overordnede prinsipper

Følgende prinsipper ligger til grunn for vurderinger av fritak og gebyr:

- Overholdelse av forurensningsloven og selvkostregelverket
- Unngå kryssubsidiering mellom abonnenter
- Fremme kildesortering
- Bruk av objektive og etterprøvbare kriterier

Begrepsavklaringer:

- *Fritak*: Kun aktuelt ved ubeboelig bygg eller manglende renovasjonstilbud. Gebyr = kr 0.
- *Redusert gebyr*: Kun ved dokumentert midlertidig ubeboelighet eller spesielle forhold.
- *Omklassifisering*: Gjelder ved endret bruk fra fritids- til helårsbolig.

3.1.2 Vurderte fritaks- og differensieringsmuligheter

Hva sier lovverket om mulighet for differensierte avfallsgebyr

Kommunens lovpålagte håndtering av husholdningsavfall skal finansieres gjennom avfallsgebyr (se punkt 2.4). Innenfor selvkostrammene bør kommunen likevel differensiere avfallsgebyrene. I *Forurensningsloven § 34 – Gebyr for avfallsbehandling* heter det at kommunen bør fastsette differensierte gebyrer der dette vil kunne bidra til avfallsreduksjon og økt gjenvinning, mens *Miljødirektoratets veileder for beregning av kommunale avfallsgebyrer* sier at gebyrer kan differensieres for å gjenspeile reelle kostnadsforskjeller mellom ulike abonnenter, for eksempel basert på avstand til hentedekning, type avfallsløsning eller mengde generert avfall.

Avfall, herunder fra fritidsboliger, levert på miljøtorg er omfattet av prinsippet om differensiering.

Differensiering kan innebære en gebyrfastsettelse slik at prisen på tjenesten blir avhengig av henholdsvis avfallstype, avfallsvolum og avfallsløsning. Videre kan det differensieres på omfang av kildesorteringsordningen, tømmefrekvens, varierende avfallsmengde, samarbeid mellom abonnenter, samt hjemmekompostering eller andre disponeringer i husstanden.

Avfallsforskriftens veileder setter klare begrensinger på hvilke kriterier som kan gi gebyrreduksjon. Det er for eksempel ikke anledning til å differensiere gebyr på sosialt grunnlag. Det er heller ikke tillatt å differensiere basert på hvor avfallsbesitteren bor, som betyr at besparelser på kjøreavstand ikke kan gi grunnlag for lavere gebyrer.

Iris Salten er av den oppfatning av dersom man velger en komplisert gebyrmodell som krever mye manuell oppfølging, vil dette kunne medføre økt administrasjon/saksbehandling, som samtidig vil øke gebyret, og utfordre prinsippet om like løsninger i Salten.

Disse differensieringene er en del av kommunenes totale gebyrstruktur og bidrar til en rettferdig kostnadsfordeling mellom abonnentene.

Følgende fritak og differensieringsforslag er vurdert nedenfor:

- Likt gebyr uavhengig av bruk og avfallsmengde.
- Differensiering av gebyr basert på egenskaper ved eiendommen
- Differensiering av gebyr basert på bosted
- Redusert gebyr for eiendommer med fast bopel mellom fritidseiendom og bringepunkt
- Rabattordning for eiere av flere fritidseiendommer

Likt gebyr uavhengig av bruk og avfallsmengde

Dersom man velger å gå for dette alternativet vil alle fritidsabonnenter betale lik sum for tjenesten, uavhengig av hvor mye avfall den enkelte eiendommen produserer.

Dette anses ikke som en rettferdig modell, og strider mot formålet i forurensningslovens §34 annet ledd som fastsetter at kommunen bør fastsette differensierte gebyrer, der dette vil kunne bidra til avfallsreduksjon og økt gjenvinning.

Differensiering av gebyr basert på egenskaper ved eiendommen

Noen kommuner i Norge har vedtatt en gebyrmodell basert på egenskaper ved eiendommen. Dette kan være avstand til vei, innlagt vann og/eller strøm, størrelse på eiendom m.v. Gjennom erfaringsdialog og diskusjoner i prosjektgruppen med kommunene, er Iris Salten i tvil om egenskaper ved eiendommen nødvendigvis står i samsvar med den reelle bruken og det avfallet som generes. En slik differensiering vil være vanskelig å følge opp, da dette er kriterier som ikke registreres i felles register, og kan lett skape subjektivt skjønn, som igjen gir ulikheter.

Iris Salten har anbefalt å vedta at ubeboelig eiendom og mangel på tilgang til bringeordning som kriteria for fritak av ordningen. Å differensiere gebyr basert på egenskaper ved eiendommen utover dette anbefales ikke, da det ikke anses å ha direkte sammenheng med avfallsmengden den enkelte eiendommen produserer.

Differensiering av gebyr basert på bosted

Det har blitt foreslått å innføre et høyere renovasjonsgebyr for eiere av fritidsboliger som ikke er bosatt i Salten. Etter en juridisk vurdering er det klart at dette ikke er mulig innenfor rammene av forurensningsloven og selvkostprinsippet. Renovasjonsgebyret er knyttet til eiendommen og ikke til personen som eier den. Dette betyr at alle eiere av fritidsboliger i Salten må betale gebyr etter samme prinsipper, uavhengig av hvor de er folkeregistrert. En slik differensiering ville være i strid med forurensningslovens krav om at gebyrer skal reflektere kostnaden ved avfallshåndtering og ikke

være basert på abonnentens bostedsadresse. Det juridiske grunnlaget for dette er tydelig beskrevet i Miljødirektoratets veileder for beregning av kommunale renovasjonsgebyrer, som fastslår at det ikke er anledning til å differensiere gebyr basert på hvor avfallsbesitteren bor.

Redusert gebyr for eiendommer med fast bopel mellom fritidseiendom og bringepunkt

Dersom en abonnenten har sin faste bopel mellom fritidseiendommen og nærmeste bringepunkt, kan det argumenteres for at vedkommende i praksis har en naturlig renovasjonsløsning via sitt primærabonnement. Likevel er fritidseiendommen fortsatt en selvstendig boenhet med renovasjonsplikt, og den genererer avfall som må håndteres. For å unngå en urimelig belastning, samtidig som kostnadsprinsippet opprettholdes, gis en tilsvarende reduksjon i gebyret på 350 kroner.

Dette sikrer at abonnenten fortsatt betaler for kostnader knyttet til tilgjengelige renovasjonsløsninger, samtidig som det tas hensyn til at en stor del av avfallet sannsynligvis håndteres gjennom primærboligen.

Forvaltningsmessig vurderes dette fritaket som krevende og risikofyllt med hensyn til kryss-subsidiering og kontrollmuligheter blant annet ved at det er vanskelig å følge opp endringer i eiers bosted (flytting) som påvirker gyldigheten et slikt vedtak.

Et annet forhold som påvirker dette er at det kan være ulik adkomst til fritidsboligen sommer og vinter, som igjen gjør at bringepunktet på deler av året er på «rett» side av primærboligen. Et generelt fritak vil da virke urettferdig for andre abonnenter.

Iris anbefaler derfor at det ikke gis differensiering for eiere av fritidseiendommer der fast bopel ligger mellom fritidseiendom og bringepunkt.

Rabattordning for eiere av flere fritidseiendommer

Det er foreslått at det innføres en rabattordning hvor det gis en reduksjon på 50 % for eiendom nummer to, tre osv. Rabattordningen balanserer kostnadsfordelingen mellom abonnentene og sikrer at de som eier flere fritidseiendommer ikke betaler uforholdsmessig høye renovasjonskostnader. Samtidig ser vi i dag at svært mange driver aktivt utleie av sine fritidsboliger og da kan ikke en rabattordning forsvares. Å finne rettferdige ordninger for flest mulig er viktige å etterstrebe.

Iris anbefaler en ordning med et grunngebyr, og et gebyr for bruk. Dette ivaretar hensynet til ulik bruk av fritidsboligene.

Iris anbefaler derfor at det ikke gis rabatt for eiere av flere fritidseiendommer

Oppsummering av vurdering av innspill om utvidet differensiering

Under dialogmøter og innspillprosesser har det kommet forslag knyttet til økt fleksibilitet i gebyrmodellen innenfor følgende punkter:

- Likt gebyr uavhengig av bruk og avfallsmengde.
- Differensiering av gebyr basert på egenskaper ved eiendommen
- Differensiering av gebyr basert på bosted

- Redusert gebyr for eiendommer med fast bopel mellom fritidseiendom og bringepunkt
- Rabattordning for eiere av flere fritidseiendommer

Disse innspillene har bidratt til å belyse ulike behov og bruksmønstre blant fritidsabonentene. Etter en grundig faglig vurdering anbefaler Iris Salten imidlertid ikke at disse modellene videreføres. Begrunnelsen oppsummeres med:

- Vanskeligheter med objektiv og etterprøvbar praktisering
- Økt administrativ ressursbruk
- Risiko for utilsiktet ulik behandling
- Potensial for svekket sammenheng mellom gebyr og faktisk bruk/kostnad

Selv om enkelte av forslagene har en forståelig motivasjon, vurderes det at en slik differensiering kan utfordre selvkostregelverket og bidra til uforutsigbarhet i gebyrsystemet.

3.1.2 Vurdering av fritaksgrunnlag

Iris Salten anbefaler at fritak kun innvilges i følgende tilfeller:

- **Ubeboelig bygning:** Ved dokumentert ubeboelighet
- **Manglende renovasjonstilbud:** Dersom det ikke finnes bringepunkt i for avfall fra fritidseiendom i kommunen

Redusert gebyr kan vurderes i følgende tilfeller:

- **Midlertidig ubeboelighet:** Ved omfattende rehabilitering over seks måneder
- **Bruksendring:** Ved dokumentert endret bruk fra fritidseiendom til bolig

3.1.3 Saksgang for fritakssøknader

- Hytteeier sender søknad til Iris Salten
- Iris innhenter uttalelse fra kommunen
- Iris fatter vedtak basert på fastsatte retningslinjer
- Vedtaket inneholder eventuelt fritaksperiode og vilkår
- Avslag inneholder begrunnelse og informasjon om klagemuligheter
- Klager behandles av interkommunalt klageorgan

3.1.4 Forhold som ikke gir grunnlag for fritak

Følgende forhold gir ikke grunnlag for fritak eller gebyrreduksjon:

- Lav bruk
- At avfall tas med hjem
- Lang avstand til returpunkt
- Eierens økonomi eller bosted

3.3 Endelig anbefaling om fritak og differensiering

Iris Salten anbefaler én felles og enhetlig modell for hele regionen. Fritak skal kun gis ved ubeboelig bygg eller mangel på renovasjonstilbud for fritidsavfall. Redusert gebyr kan vurderes ved dokumentert midlertidig ubeboelighet. Modellen gir rettferdighet, forutsigbarhet og er i tråd med selvkostregelverket.

Det legges vekt på en enkel, transparent og likebehandlende ordning som gir forutsigbare rammer både for abonnenter og forvaltning.

3.4 Differensiering av gebyr – vurderte modeller

I vurderingen av ulike modeller for differensiering av gebyr, er følgende alternativer vurdert:

a) Likt gebyr uavhengig av bruk og mengde

- Ikke anbefalt. Strider med forurensningslovens anbefalinger om insentiv for avfallsreduksjon.

b) Differensiering basert på eiendommens egenskaper

- Ikke anbefalt eller juridisk gjennomførbart. Det er ikke dokumentert sammenheng mellom f.eks. innlagt vann og faktisk avfallsmengde. Vanskelig å administrere og kontrollere.

c) Differensiering basert på bosted

- Det er ikke i henhold til selvkostregelverket. Gebyret knyttes til eiendom, ikke person.

d) Differensiering gjennom Pay As You Throw (PAYT)

- Anbefalt modell.
- Grunnggebyr på 1 200–1 400 kr (inkl. mva) som dekker tilgang og 6 innkast per år
- Betaling på inntil 40 kr (inkl. mva) per ekstra innkast av restavfall utover det som er inkludert
- Sortert avfall kan leveres uten ekstrakostnad til returpunkter og miljøtorg
- Transparent, rettferdig og gir økonomiske insentiver til avfallsreduksjon

Et alternativ med kun 1 inkludert innkast per år og lavere grunnggebyr (1 000–1 200 kr inkl. mva) er også vurdert.

3.5 Effekt på ordinært gebyr

Ved å opprette et eget selvkostområde for fritidsrenovasjon, flyttes kostnader knyttet til fritidsavfall bort fra miljøtorgene og over på fritidsabonentene. Dette gir en estimert reduksjon i gebyrgrunnlaget for ordinære husholdninger på 50–70 kr per år. Dette bidrar til å stabilisere eller redusere fremtidige gebyrer for husholdningene.

4 Plan for fritidsrenovasjon i Salten

4.1 Målet med prosjektet

4.1.1 Prosjektets mandat

Formålet med prosjektet er å tilby en renovasjonsordning som tilrettelegger for kildesortering og innsamling av husholdningsavfall for alle fritidseiendommer i Salten.

4.1.2 Nytteeffekter

Prosjektet vil etter Iris Saltens vurdering ha følgende nytteeffekter:

Økt gjenvinningsandel

Alt sortert husholdningsavfall som samles inn gjennom våre renovasjonsløsninger blir sendt til materialgjenvinning eller energiutnyttelse. Avfall som brennes i ovn/peis eller legges til nedbryting i naturen utgjør ingen ressursutnyttelse, og kan være direkte skadelig for omgivelsene.

Bedre tilrettelegging for eiere og brukere av fritidseiendommer

Eiere og brukere av fritidseiendommer i Salten vil slippe å ta med seg avfallet hjem eller bruke andres løsninger. For de som bor i en annet område, eller som låner/leier ut hytta til andre brukere, vil det være helt nødvendig at det finnes en tilgjengelig avfallsløsning.

Redusert forurensning og forsøpling

Bedre tilrettelegging for fritidsboliger vil kunne redusere omfanget av forurensning og forsøpling. Selv om mange tar med seg avfallet hjem, og benytter gulsekken, er det grunn til å anta at noe avfall kommer på avveie grunnet manglende renovasjonsløsning for fritidseiendommer.

Redusert belastning på andre renovasjonsløsninger

Enkelte brukere av fritidseiendommer oppgir at de i mangel på en ordning benytter offentlige avfallsløsninger, som for eksempel er ment for turister, på kjøpesenter o.l. Disse er finansiert av kommunens budsjett eller næringslivet og ikke ment for avfall fra fritidseiendommer. Private avfallsbeholdere vil også i mindre grad bli fylt opp av avfall fra fritidseiendommer, der behandlingskostnaden fordeles på alle boligabonnentene i Salten, dvs også de abonnentene som ikke har fritidseiendom.

4.2 Dagens ordning for fritidsrenovasjon i Salten

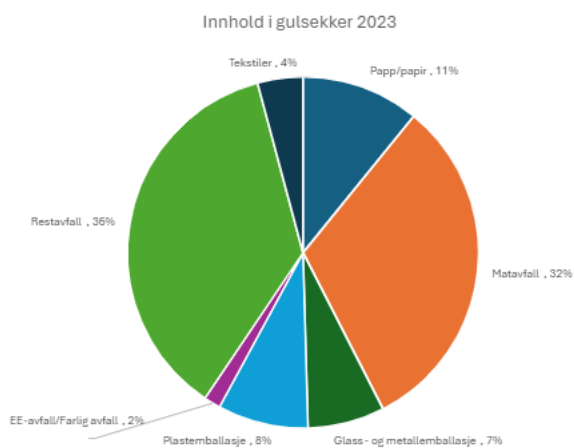
I Salten eksisterer det en frivillig fritidsrenovasjonsordning, ved kjøp av gulsekk, bringeordning på Miljøtorg, men de fleste tar avfallet med seg hjem.

Iris Salten har beregnet at fritidsboliger i Salten produserer om lag 168 tonn restavfall pr år gjennom bruk av gulsekk, dette basert på antallet solgte gulsekker, og en snittvekt på 12 kg pr sekk. Ifølge en rapport utarbeidet av Drammensregionen estimerer de at 2000 fritidseiendommer samlet produserer ca. 50-100 tonn husholdningsavfall per år, i tillegg til det som leveres på gjenvinningsstasjonene i regionen, som er et ganske stort avvik fra våre beregninger. Dette kan tyde på at avfall fra fritidsrenovasjon i Salten håndteres på andre måter enn ved hjelp av gulsekk, eventuelt har en annen brukshyppighet enn i Drammensregionen.

Gulsekken viser seg å være en lite effektiv løsning, da den blant annet ikke legger til rette for kildesortering. Gulsekkene plasseres langs vei, og plukkes opp av Iris Saltens renovasjonsbiler. Det viser seg at vær og vind, samt fugler og dyr bidrar til at avfall kommer på avveie, og det oppstår

forsøpling på land og i vann. Hvor mange gulsekker som settes ut langs vei varierer og det er stor sesongvariasjon, som gjør det til en lite effektiv innsamling.

I etterkant av påsken 2023 ble det utført en plukkanalyse av et utvalg gulsekker i Salten. Denne viste følgende sorteringsgrad:

Innføring av en bedre renovasjonsordning for fritidseiendommer vil ha betydelige miljømessige gevinster. En analyse av innholdet i dagens gule avfallssekker viser at hele 32 % av avfallet består av matavfall, som kunne blitt resirkulert lokalt og benyttet som substrat for biogassproduksjon. I tillegg utgjør 11 % papp og papir, 8 % plastemballasje, og 7 % glass- og metallemballasje, som alle kan gjenvinnes og brukes som råvarer i nye produkter. Glass og metall kan resirkuleres nesten uendelig, mens plast kan gjenvinnes minst 2-3 ganger. Totalt kunne 108 000 kg av det innsamlede avfallet vært resirkulert, noe som ville gitt en potensiell besparelse på 162 000 kg CO₂ – tilsvarende produksjonen av 540 000 kg klær i Kina. Bedre avfallshåndtering vil ikke bare redusere utslipp, men også bidra til lavere gebyrer for innbyggerne, siden sortering øker gjenvinningsgraden og reduserer kostnadene knyttet til forbrenning av restavfall. Ved å fase ut de ineffektive gule sekkene og innføre en mer strukturert renovasjonsordning for fritidseiendommer, kan vi oppnå både økonomiske og miljømessige fordeler iht. Forurensingsloven.

4.3 Ny løsning for fritidsrenovasjon i Salten

I den nye løsningen for fritidsrenovasjon legges det opp til en ordning med returpunkter strategisk plassert i Salten, med oppsamlingsenheter som legger til rette for kildesortering, med tilgangsstyring for fritidsabonnenter samt Pay As You Throw. I tillegg vil fritidsabonnenten ha anledning til å bruke Iris Saltens bringeordning på miljøtorg for levering av husholdningsavfall.

I samarbeid med Gnist arkitekter har vi laget et illustrasjonsbilde av hvordan et lite returpunkt med over bakken containere kan se ut:

4.3.1 Tekniske løsninger for Fritidsrenovasjon i Salten

4.3.1.1. Kildesortering

Iris Salten vil tilby en helhetlig kildesorteringsløsning på linje med ordningen for helårsboliger. Dette er i samsvar med Iris Saltens strategi for å nå klimamål og tidligere beskrevet regelverk. Det innebærer at det må tilrettelegges for innsamling av minimum fem avfallstyper: Matavfall, restavfall, papiravfall, plastemballasje, glass- og metallemballasje. I tillegg vil fritidsabonentene kunne levere annet avfall til gjenvinning eller annen behandling på miljøtorgene. Fritidsabonentene får dermed et helhetlig sorteringstilbud på lik linje med andre husholdninger.

4.3.1.2 Oppsamlingsenhetene

I kartleggingsperioden ble det innhentet erfaringer fra andre kommuner, innspill fra renovatører og fra utstyrsleverandører. I Salten ønsker Iris å etablere større felles returpunkt med bruk av moderne bunntømte containere. Andre beholderløsninger kan benyttes der det er hensiktsmessig.

For å unngå unødig inngripen i naturen vil Iris Salten ved innføring av løsning gå utelukkende for over bakken containere, og helst på ferdig opparbeidede tomter. Når løsningen er implementert vil erfaringstall på den reelle bruken danne grunnlag for vurdering av hensiktsmessigheten av under bakken anlegg som er plassbesparende, og eventuelt om det er hensiktsmessig å utvide/justere ned kapasitet på returpunkt, eventuelt bytte/fjerne lokasjon for innsamling.

4.3.1.3. Tilgangsstyring

Det har i forarbeidene blitt diskutert hvordan man kan balansere behovet for tilgjengelighet med kravene til rettferdighet og kostnader for fritidsabonentene. Alternativene som er vurdert er åpne returpunkt med eller uten overvåking, tilgangsstyring til området, og tilgangsstyring på oppsamlingsenhetene.

Iris Salten anser tilgangsstyring på oppsamlingsenhet med Pay as You Throw til å være en god løsning basert på følgende vurderinger:

- Den som betaler for løsningen, er den som får benytte seg av løsningen.
- Eier kan gi tilgang til andre brukere av eiendommen ved f.eks utleie/andre familiemedlemmer.
- Forhindrer misbruk. (Trommelinnkast eller lignende kan bidra til å redusere mengden avfall som kan kastes pr innkast.)

- Mulighet for å innhente data/statistikk på bruk av ordningen, herunder avfallstype, returpunkt og kommune.
- Registrert bruk av løsning gir grunnlag for fakturering av differensiert gebyr.

Kontainere vil utstyres med elektronisk lås der luker åpnes med nøkkelbrikke eller ved hjelp av mobiltelefon. Fritidsabonnentene vil få utdelt nøkkelbrikke/tilgangsløsning som kan benyttes på alle returpunktene for fritidsrenovasjon i Salten.

For turister og besøkende som ikke har fritidsabonnement kan det i fremtiden vurderes betalingsløsninger for midlertidig tilgang til avfalls løsningen. Mulige løsninger inkluderer digitale betalinger eller engangstilgang via lokale servicepunkter. Formålet er å sikre at også tilreisende har et tilgjengelig og forsvarlig renovasjonstilbud, samtidig som misbruk av abonnementsordningen for fritidseiendommer unngås.

Hver luke er utstyrt med trommelinnkast som rommer cirka to vanlige avfallsposer. Dette gir tilstrekkelig kapasitet for typisk avfallslevering fra fritidsbruk, samtidig som det begrenser muligheten for overfylling og misbruk. Trommelinnkastet fungerer også som en fysisk barriere mot for store kolli, og bidrar til bedre kontroll på avfallsmengdene per innkast.

4.3.1.4 Nivåmåling

Nivåmåling innebærer at Iris Salten vil kunne innhente data på fyllingsgraden i kontainerne og foreta innsamling etter faktisk behov. Dette vil være en godt egnet løsning for denne ordningen, ettersom det forventes variasjon i avfallsmengden. Iris Salten vurderer nivåmåling på kontainere ved implementering, og ønsker på sikt at denne løsningen kan bli installert på kontainerne for alle avfallstypene.

4.3.1.5 Tilsyn/overvåkning

Det kan bli behov for å sette opp overvåking på enkelte returpunkter for å forebygge og følge opp eventuell forsøpling. Det vurderes ulike alternativer for hvordan dette tilsynet skal utføres, bl.a. kameraovervåkning.

God informasjon på returpunkt, jevnlig service og vedlikehold, og god belysning kan bidra til å forebygge forsøpling og misbruk.

4.3.1.6. Plassering av returpunkter

Basert på en analyse av fritidsbebyggelsen i Salten, herunder tetthet og omfang i de ulike kommunene, har Iris Salten i samarbeid med kommunene satt opp forslag til hvilke områder som kan være aktuelle for å etablere returpunkter i. En fritidseiendom og nærmeste returpunkt trenger ikke være lokalisert i samme kommune. Det forventes en variasjon på 3 til 6 tilgjengelige returpunkter, inkludert miljøtorg i kommunene. Det gjøres oppmerksom på at endringer kan forekomme både hva angår plassering, størrelse på punkt og antall punkter i kommunene. Fullmakten til å gjøre disse vurderingene ligger hos Iris Salten, innenfor den økonomiske rammen (gebyrmodellen) som fastsettes av eierkommunene, for ordningen. Forslagene i matrisen under representerer kun foreslåtte områder, ikke spesifikke punkter. Det understrekes at Iris Salten ikke har vært i dialog med eiere av grunn i nærheten av de foreslåtte områdene.

Renovasjonspunkter

- Storjord i Hamarøy
- Ulvsvåg

- E6 kryss/drag
- Ferjekai Drag
- Oppeid
- Innhavet
- Tømmernes
- Bogen
- Engeløya
- Nordskot
- Botenhøgda
- Helnessund
- Nordfold
- Mørsvikbotten
- Elvekroken
- Røsvika
- Straumen
- Kvitblikk
- MT Fauske
- Finneid
- Sulis
- Valnesfjord
- Yttervika
- Storjord i Saltdal
- Dugnadsveien
- Storjord i Beiarn
- Trones
- MT Misvær
- Støvset
- Kvikstad
- Saltstraumen/Knapplund
- Kjerringøy
- Kløkstad Havn
- Bodø Havn
- Soløyvannet/Heia
- RV 80 i nærheten av Nystad gartneri/Mørkved Handelspark
- Vikan/Tverlandet
- Valnes
- Nygårdsjøen
- Nygårdsjøen Marina
- Kjøpstad
- Våg
- Skaugvoll
- Norvika
- MT Reipå
- Ørnes
- Holandsfjor/Halsa
- Engavågen

- Bolga
- Meløya
- Skutvik

4.3.1.7 Vurdering av øysamfunn og plassering av renovasjonspunkter

I enkelte øysamfunn, som Fleinvær, finnes det per i dag ingen tilrettelagt løsning for innkast av avfall. Det er derfor nødvendig å vurdere hvordan fritidsrenovasjonen kan organiseres i disse områdene. Dette må gjøres i dialog med kommunerepresentanter for å avklare behov og mulige løsninger.

Tilgangsstyring kan være en relevant løsning for å sikre at eventuelle innsamlingspunkter kun benyttes av abonnenter. Samtidig må logistikk og tømming vurderes opp mot kostnader og praktiske hensyn. Dette er et tema som må avklares videre før en eventuell etablering av renovasjonsløsninger i øysamfunnene.

Samtidig er det allerede tilrettelagt for avfallshåndtering ved Bodø Havn og andre steder der hurtigbåtene kommer i land. Disse innsamlingspunktene gir øysamfunnene en mulighet til å kvitte seg med avfall når de reiser til fastlandet. Dette betyr at deler av behovet for renovasjon i øysamfunn allerede er ivarettatt, ettersom innbyggerne i praksis må inn til land for å kaste avfall. Hvorvidt det er behov for ytterligere tiltak i øysamfunnene må vurderes nærmere, med tanke på eksisterende løsninger og lokale forhold.

4.4 Drift og vedlikehold

Iris Salten har den delegerte myndigheten til å drifte husholdningsrenovasjonen i Salten. Det anbefales derfor at Iris av den grunn også har ansvar for service og vedlikehold av utstyr som inngår i driften av tjenesten. Dette har det også vært enighet om i innspillsmøtene med kommunerepresentanter.

Ved behov (f.eks. av hensyn til forsøpling, kostnadseffektivitet) kan det etableres lokale avtaler på brøyting og lignende mot honorar i ulike kommunene.

4.5 Kommunikasjon

Målgruppen for fritidsrenovasjon er primært eiere og brukere av fritidseiendommer i Salten.

I dialog med kommunene viser det seg å være ulik praksis og uklarhet i hvordan kommunen gir informasjon og kommuniserer med eiere og brukere av fritidsboliger. Noen har kun dialog gjennom utsendelse av faktura av eiendomsskatt, noen kommuniserer gjennom hytteforeninger o.l.

En eier eller bruker av en fritidseiendom trenger nødvendigvis ikke å være omfattet av den ordinære husholdningsrenovasjonen i Salten, og brukere kan være fremmedspråklige. Det er derfor viktig å gjøre gode valg hva angår strategi og kanalvalg for kommunikasjon med målgruppen.

I regi av Iris Saltens kommunikasjon- og markedsavdeling og leverandør på kommunikasjon og designtjenester vil det utarbeides:

- Kommunikationsplan for fritidsrenovasjon i Salten
- Tiltaksplan for kommunikasjon knyttet til høringsprosess.
- Profileringsplan av ordningen (designmaler, informasjonsskilt osv.)
- Innholdsproduksjon digitale plattformer og markedsmateriell

5. Iris Saltens forarbeider og kartlegginger

I perioden 2021-2023 gjennomførte Iris Salten en kvalitativ og kvantitativ kartlegging av Fritidsrenovasjon nasjonalt. Dette for å avklare hva som kunne være en aktuell tilnærming i Salten for å imøtekomme kommunenes krav til innsamling og kildesortering av husholdningsavfall fra fritidsboliger. Områder som ble kartlagt er:

- Rammebetingelser og lovverk for fritidsrenovasjon
- Status på tjenestetilbudet rundt omkring i landet
- Hvordan har andre kommuner rigget ordningen for fritidsrenovasjon, og hvilke løsninger er valgt
- Erfaringer fra utvikling, implementering, og drift, herunder fallgruver og suksesskriterier.

Forarbeider lokalt omfattet:

- Kartlegging av fritidsbebyggelsen i alle kommuner i Salten
- Utredning av muligheter og begrensninger for fremtidige fritidsrenovasjon i Salten
- Høring/Innspillsrunder
- Plukkanalyser av Gulsekk.
- Vurdering av ulike tekniske løsninger og økonomisk modell

5.2 Kartlegging av fritidsbebyggelsen i Salten

Det er gjennomført en kartlegging av antallet hytter i alle Salten-kommuner. Analysen fra 2022 viser at det er ca 12000 fritidsboliger i regionen fordelt på kommuner som vist i tabellen under.

Fritidseiendommer i Salten

Kommune	Innbygger-tall	Hytter sommerhus	Helårsbolig som fritidsbolig	Tot. Fritidsboliger	Primærboliger	Totalt ant. Boliger	% fritidseiendommer
Gildeskål	1950	942	686	1628	1135	2763	59 %
Beiarn	1017	590	190	780	678	1458	53 %
Hamarøy	2766	1267	346	1613	1742	3355	48 %
Sørfold	1926	565	228	793	1158	1951	41 %
Steigen	2608	543	502	1045	1550	2595	40 %
Saltdal	4671	1326	60	1386	2509	3895	36 %
Fauske	9739	1162	29	1191	5021	6212	19 %
Meløy	6288	583	183	766	3386	4152	18 %
Bodø	52357	2680	246	2926	26861	29787	10 %
	83322	9658	2470	12128	44040	56168	

Man estimerer en økning i antall fritidseiendommer på 40 boenheter pr år, jf. SSB.

Som man ser av oversikten er det kommuner som har flere fritidseiendommer enn primærboliger i sin kommune, der eiere pr i dag ikke betaler renovasjonsgebyr for sin fritidseiendom.

5.3 Type fritidsbebyggelse

Det er mange ulike typer fritidseiendommer i Salten:

- Store hyttefelt med høy konsentrasjon av eiendommer
- Fritidseiendommer med stor avstand til andre eiendommer, samt vei, vann og strøm.
- Fritidseiendommer på øyer o.l.
- Fritidseiendommer som benyttes som helårsbolig
- Campingvogner og spikertelt.

Det er store variasjoner i størrelse og standard på fritidseiendommene.

5.4 Vurdering av suksesskriterier ved innføring av en fritidsrenovasjonsløsning

Den mest fremtredende løsningen i Norge er større renovasjonspunkt med bunntømte containere, plassert langs transportruter til/fra fritidsboligområder. Flere av de Iris Salten har snakket med startet med å etablere for mange fritidsrenovasjonspunkter. Dette viste seg å være lite effektivt, dyrt og vanskeligere å drifte og vedlikeholde. Det anbefales derfor å heller satse på færre, men større renovasjonspunkter med flere fraksjoner.

Returpunktet skal legges til rette for kildesortering, og ha kapasitet i forhold til omfanget av fritidsbebyggelsen i området. Erfaringer viser at fritidsabonnentene er villige til å transportere avfallet sitt et stykke, og dermed ikke avhengig av et returpunkt på eller i nærhet av parkeringsplass o.l. Returpunktene bør plasseres slik at fritidsabonnenter møter på et returpunkt i retning hjemsted, flyplass, togstasjon, båthavn eller lignende. Det bør også være mulig for fritidsabonnenter å levere sitt avfall på Iris Saltens miljøtorg.

Analyser viser at hensiktsmessig plassering av returpunkt for en fritidseiendom, ikke nødvendigvis er i samme kommune som fritidseiendommen befinner seg. Det er derfor viktig med et koordinert arbeid mellom kommunene knyttet til hva som er hensiktsmessig plassering av returpunkter i ordningen til det beste for fritidsabonnentene.

Innherrred renovasjon har skissert tre ulike størrelser på sine returpunkter, regnet ut fra fritidsbebyggelse og estimert avfallsmengde pr fritidsbolig, og med en 14 dagers tømmesyklus. Dette er en modell vi har valgt å inspireres av i vurdering av hensiktsmessig kapasitet på de ulike returpunktene.

Forslag hytterrenovasjonspunkt med 14 dagers tømmesyklus					
Renovasjonspunkt	Antall hytter	Areal m ²	Rest	Papp/papir	Glass
Lite	Inntil 100	≤ 100	≤ 10 m ³	≤ 4 m ³	≤ 3,3 m ³
Mellomstor	100-300	100 - 300	≤ 20 m ³	≤ 8 m ³	≤ 6,6 m ³
Stort	300+	≥300	≥ 20 m ³	≥ 8 m ³	≥ 6,6 m ³
	Mat	Leie	IR værvegg	Overvåkning	Lys
Lite	≤ 0,14 m ³	0-3000	Vurderes	Vurderes	Vurderes
Mellomstor	≤ 0,28 m ³	≤ 5000	Vurderes	Vurderes	Vurderes
Stort	≥ 0,28 m ³	5-7000	Ja	Ja	Ja

Bakgrunnen for tabellen er basert på erfaringstall fra Ytterøy:

Pr 100 hytter: 8,4 m³ rest, 4,2 m³ papp/papir og 0,14 m³ mat

Vi ønsker at ordningen skal ha så liten inngripen på naturen som mulig. Under bakken containere har gjerne større kapasitet og krever totalt mindre plass enn over bakken containere, men krever forarbeid som graving osv. For å unngå unødig belastning på naturen, anbefales det derfor å gå for mobile løsninger (over bakken containere og større dunker), frem til man har vurdert den reelle bruken og kapasitetsbehovet på returpunktene.

Det vil i utvikling av løsning bli viktig å få oversikt over hensiktsmessige tomtearealer som kan være tilgjengelig for ordningen. Det må kartlegges om man kan få tilgang til kommunale tomter, eller om man må kjøpe eller leie privateide tomtearealer.

Det viser seg at returpunkter med god standard blir bedre ivaretatt av brukere, og utsettes i liten grad av misbruk og forsøpling. Det blir derfor viktig å etablere returpunkter som ser tiltalende ut, og er godt vedlikeholdt.

Når det kommer til fakturering av gebyr, er det anbefalt å tilgjengeliggjøre ordningen i alle ni kommunene før fritidsabonnentene mottar første faktura for betaling av tjenesten.

6. Innvendinger

Iris Salten har mottatt innvendinger og innspill knyttet til innføring av en fritidsrenovasjon i Salten. De viktigste innvendingene har vært:

1. Ordningen er unødvendig. Vi tar med avfallet hjem.
2. Det oppleves som en urimelig dobbeltbeskatning.
3. Løsningen kan bli misbrukt og bidra til forsøpling.

6.1. Ordningen er unødvendig. Vi tar med avfallet hjem.

Flere påpeker at det har fungert fint i alle år uten en egen renovasjonsløsning for fritidsboliger. Mange mener at de genererer så lite avfall på hytta at det ikke er behov for en organisert innsamling, og at det er enkelt å ta med seg avfallet hjem for korrekt sortering i primærboligens renovasjonsordning.

Det er fortsatt anledning til å ta med seg avfallet hjem, men dette fritar ikke eieren fra å betale renovasjonsgebyr for fritidsrenovasjon. Renovasjonsgebyret er knyttet til eiendommen og skal dekke kostnadene ved å opprettholde renovasjonsordningen, uavhengig av faktisk bruk. For abonnenter som har sin faste bopel mellom fritidseiendommen og nærmeste bringepunkt, er det innført et redusert gebyr på 350 kroner. Dette innebærer at disse abonnentene fortsatt må betale for renovasjonstjenesten, men til en lavere sats, da de i praksis benytter sitt primærabonnement for avfallshåndtering.

Gulsekken, som har vært en frivillig løsning, vil bli faset ut fordi den ikke legger til rette for kildesortering. Erfaringer viser også at fylte gulsekker ofte blir ødelagt av vær og vind eller skadedyr, noe som fører til forsøpling og avfall på avveie i naturen.

Det er også viktig å understreke at selv om enkelte hytteeiere sjelden bruker fritidsboligen sin eller velger å ta med avfallet hjem, påvirker ikke dette deres plikt til å betale renovasjonsgebyr. Renovasjonsordningen for fritidsboliger er en lovpålagt tjeneste som finansieres etter selvkostprinsippet, og alle eiere av fritidseiendommer må bidra til å dekke kostnadene for en forsvarlig avfallshåndtering i området der eiendommen ligger.

Samtidig er det flere hytteeiere som ser verdien av en organisert renovasjonsløsning. For de som leier ut fritidsboligen eller bor langt unna, vil en forutsigbar ordning gi bedre tilgjengelighet og

brukervennlighet. Dette er også et tilbud hytteeiere har krav på etter loven, for å sikre en forsvarlig og miljømessig bærekraftig avfallshåndtering.

6.2 Det oppleves som en urimelig dobbeltbeskatning.

Noen er av den oppfatning at renovasjonsgebyret er personlig, og mener derfor at betaling av gebyr for fritidseiendom er en urimelig «dobbeltbeskatning». Det er en utbredt misforståelse at gebyret man betaler hjemme også gjelder for fritidseiendommen. Fritidsrenovasjon er et eget selvkostområde.

Renovasjonsgebyr er betaling for en offentlig tjeneste, ikke en beskatning. I henhold til forurensningsloven skal kommunen utføre renovasjonsordningen til selvkost, som betyr at eiere av boenheter skal betale gebyr som dekker kommunens kostnader for å levere renovasjonstjenesten. Dette gjelder uansett om man benytter seg av ordningen eller ikke. Det betales ett gebyr per boenhet som er beregnet for hvile og matstell. Når flere personer deler boenhet, betales kun ett gebyr. Når en person eier flere boenheter betales ett gebyr per boenhet. Et borettslag betaler for eksempel renovasjonsgebyr for det antallet boenheter som det er i borettslaget, men ikke for eventuelle helårsboliger eller fritidsboliger som beboerne i borettslaget eier utenom.

6.3 Løsningen kan bli misbrukt og bidra til forsøpling

Noen uttrykker bekymring for at utplassering av oppsamlingsenheter kan bidra til misbruk og forsøpling.

Iris Salten er klar over risikoen for at det kan forekomme misbruk av ordningen, og har tatt høyde for dette i valg av løsning. Kontainerne vil ha tilgangsstyring, og med det er abonnenten sikret at det bare er de som betaler for ordningen som får tilgang til å bruke kontainerne.

Den tekniske løsningen og plasseringer av returpunkter som er foreslått, er gjort med tanke på å minimere risiko for forsøpling og misbruk. Det vil være jevnlig tømming og tilsyn av returpunktene, og avfall som måtte legges utenfor kontainere på området vil bli fjernet. Erfaringer fra andre regioner viser at det er lite misbruk og forsøpling på oppsamlingsplassene.